

Simone Sommer

X-phi og begrebsanalyse i politisk teori

Hvad er eksperimentel-filosofi, og hvilken rolle kan denne nye metode spille i politisk teori? Artiklen præsenterer et alternativ eller et supplement til teoretikerens brug af egne intuitioner i diskussionen af, hvordan man bør forholde sig til normative spørgsmål. Alternativet består i at indsamle via fx surveys eller interviews almindelige menneskers intuitioner i relation til normative spørgsmål og holde dem op mod teoretikerens. Ordinære intuitioner og sprogbrug bruges herefter til at belyse, nuancere, udfordre eller støtte teoretikerens intuitioner i diskussion af normative spørgsmål. Artiklen eksemplificerer x-phi-metoden ved at trække på et eksperiment om diskrimination og afsluttes med en diskussion af den eksperimentel-filosofiske metodes styrker og svagheder.

Nøgleord: eksperimentel-filosofi, politisk teori, begrebsanalyse, ordinære intuitioner, diskrimination

Denne artikel præsenterer den nye metode, eksperimentel-filosofi, som den relaterer sig til politisk teori og filosofi med et særligt fokus på begrebsanalyse. Centrale aspekter vil blive illustreret, et eksempel på en survey-undersøgelse præsenteres, og der gives en række råd til at udføre et eksperimentel-filosofisk projekt. Artiklen rundes af med overvejelser om den eksperimentel-filosofiske metodes begrænsninger og dens rolle i fremtidig filosofi.

Eksperimentel-filosofi, ofte forkortet x-phi, er en metode baseret på idéen om at besvare eller belyse filosofiske spørgsmål ved at anvende empiriske, socialvidenskabelige metoder (Knobe og Nichols, 2017). Det er en forholdsvis ny metode indenfor politisk teori og filosofi mere generelt, som er vokset eksplosivt de sidste to årtier. Selvom metoden stadig befinder sig i sin formative fase, har den allerede etableret sig som en væsentlig strømning og anses for at være et vigtigt redskab indenfor politisk teori og filosofi (Li og Zhu, 2023). X-phi adskiller sig fra andre filosofiske metoder og præsenterer et nybrud indenfor politisk teori og filosofi af særligt én årsag: X-phi henviser ikke blot til empiriske observationer (det gør fx kritisk teori, diskursanalyse og socialteori også), men spiller en medskabende rolle i at indsamle, præsentere og diskutere empiriske observationer efter socialvidenskabelige dataindsamlingskriterier. Formålet med disse undersøgelser er ikke alene deskriptivt, men bidrager aktivt til at informere og kvalificere filosofiske diskussioner. På den måde er x-phi ikke kun et supplement til filosofi, men en metode, der tager del i det filosofiske arbejde med

at forstå, udfordre og udvikle begreber, positioner og teorier. X-phi adskiller sig desuden fra det nærtliggende felt deskriptiv etik, som mere snævert beskæftiger sig med undersøgelser om folks moralske holdninger og praksis (fx undersøgelser af folks holdning til abort og aktiv dødshjælp), mens x-phi i bredere forstand søger at belyse og udfordre de begreber, vurderinger og intuitioner, der indgår i filosofiske argumenter og teoriudvikling.

Som det ofte hænder i den spæde ungdom, er der en del forvirring om, hvad x-phi egentlig er, og hvilken slags forskning det inkluderer (Knobe and Nichols, 2008; Alexander, 2012; Rose og Danks. 2013; Alfano et al., 2022). Tre forhold er særligt centrale i diskussionen om, hvad x-phi er.

For det første er betegnelsen *eksperimentel* en smule misvisende. X-phi er ikke udelukkende baseret på eksperimentelle metoder; en mere præcis betegnelse ville være *empirisk filosofi*. Men så kunne man ikke bruge forkortelsen x-phi, så her prioriteres cool vibe over præcision. X-phi-studier kan nemlig være baseret på forskellige socialvidenskabelige metoder og dækker derfor over undersøgelser via både kvantitative og kvalitative metoder.

For det andet er x-phi i sin essens en tværdisciplinær metode, der overskrider det traditionelle skel mellem normativ politisk teori og empirisk statskundskab. Traditionelt har disse to discipliner været klart adskilt, hvor den førstnævnte behandler normative og begrebslige spørgsmål, mens den sidstnævnte analyserer empiriske fænomener. Følgende citat beskriver den klassiske opdeling:

Political theory can easily be distinguished from (positive) political science. Political science addresses empirical and positive questions concerning politics and society. It seeks to describe and explain actual political phenomena [...]. Political theory, by contrast, addresses conceptual, normative, and evaluative questions [...] (List og Valentini, 2016: 526).

Denne klassiske opdeling nævnes også i Albertsen og Nielsen (2026) og Hvid (2026) i dette nummer. X-phi udfordrer denne opdeling ved at integrere empiriske og normative analyser, idet den søger at besvare både spørgsmål om, hvordan verden *bør* være, og hvordan verden *faktisk* er; hvordan mennesker *bør* handle, og hvordan mennesker *faktisk* handler. Dermed repræsenterer x-phi en metodologisk hybrid, der bryder med de klassiske disciplinære grænser.

For det tredje er der uenighed om, hvorvidt x-phi bør defineres snævert eller bredt. En snæver definition af x-phi lyder, at det er “the empirical investigation of philosophical intuitions, the factors that affect them and the psychological and neurological mechanisms that underlie them” (Stich og Tobia, 2016: 5). Selvom denne definition beskriver en del x-phi-studier, er undersøgelsen

af psykologiske og neurologiske mekanismer ikke et gennemgående træk ved alle x-phi-studier. En bred definition, som nok bedre indfanger flertallet af x-phi-studier, angiver, at x-phi er “empirical work undertaken with the goal of contributing to a philosophical debate” (Stich og Tobia, 2016: 5). De empiriske studier skal altså formes og udføres med henblik på at bidrage til filosofisk debat, herunder normative politisk teoretiske debatter.

Den sidste forvirring omhandler selve oprindelsesårsagen for eksperimentel-filosofi. Her er to fortællinger på spil. Den ene handler om oprøret mod den traditionelle filosofiske metode, til tider kaldet lænestolsfilosofi, hvor filosofers intuitioner anses for at være den altoverskyggende vigtigste kilde til viden, mens anden empirisk evidens er andenrangskilder eller helt overflødig (Gaitán, Aguiar og Vicianá, 2023). Grundlaget for denne traditionelle idé om, at politiske teoretikere og filosoffer ikke behøver at bevæge sig ud i verden for at undersøge et emne, men trygt kan foretage forskellige undersøgelser hjemme fra lænestolen, er ofte en antagelse om, at vores egne intuitioner er normale og dermed kan bruges til en bredere generalisering (Jackson, 1998: 37). Lad os overveje et tweeket eksempel af Peter Singers historie med katten på grillen (i Albertsen og Nielsen, 2026): Forestil dig, at du ved havefesten hos din bekendte ser ham smide en oksesteg på grillen. Lad os sige, at du har en klar intuition om, at den bekendte er i gang med en moralsk tilladelig handling og ser frem til festmåltidet. Kan din intuition om handlingens moralske rigtighed eller tilladelighed generaliseres til den brede befolkning – måske til alle mennesker på jordkloden? Det kræver kun et lille indblik i socialvidenskab for at vide, at demografiske forskelle kan påvirke vores overbevisninger og handlinger. En vegetar vil nok hævde, at den bekendte er i gang med at udføre en moralsk forkert handling, fordi de tilslutter sig et princip om, at det generelt er forkert at skade levende væsner. En hindu vil generelt være enig i, at det er forkert at spise oksesteg, fordi koen anses for at være hellig, mens kyllinger gerne må ende på grillen, da de ikke anses for hellige. Disse variationer i intuitioner, både indenfor en befolkningsgruppe og interkulturelt, er netop grundlaget for x-phi-forskeres anke mod den klassiske lænestolsfilosofi. Når man udover demografiske forskelle samtidig overvejer, hvordan bias, rækkefølge og framing kan påvirke os, er der god grund til at være skeptisk overfor, om “the intuitions of high socio-economic status males [...] who have advanced degrees in philosophy, and whose cultural background is Western European can serve as a basis for generalizations about the intuitions of ‘the folk’” (Stich og Weinberg, 2001: 642).

X-phi opstod altså, i oprørshistorien, som en protest mod den gren af filosofi, hvor filosofers intuitioner for ukritisk blev anset for at være generaliserbare, og

man inddrog derfor empirisk statskundskab for at udfordre lænestolsfilosoffer-
nes brug af egne intuitioner.

Den alternative oprindelseshistorie – nysgerrighedshistorien – tegner et mindre konfrontatorisk billede. Her antager man et mere samarbejdsvilligt og nysgerrigt perspektiv på brugen af intuitioner. Ifølge nysgerrighedshistorien begyndte x-phi ud fra den erkendelse, at politiske teoretikere og filosoffer ofte laver empiriske antagelser, og empiriske antagelser kræver empirisk efterprøvning, således at antagelsen kan bevises eller afvises (eller støttes eller udfordres). Grundlaget for anvendelsen af x-phi i denne oprindelseshistorie er motiveret af en interesse i og videbegærlighed om de empiriske aspekter af filosofiske debatter (Sytsma, 2017).

Det, der særligt adskiller de to oprindelseshistorier, er den oprørskhed, eller måske direkte fjendtlighed, som kan findes i den førstnævntes forhold til traditionel filosofisk og politisk teoretiske tilgange til intuitioner, og som har betydet, at forholdet mellem nogle filosoffer og x-phi-tilhængere er lidt anstrengt (Mortensen og Nagel, 2016: 53). I nysgerrighedshistorien betones derimod det komplementære forhold mellem x-phi og traditionelle filosofiske metoder, hvor x-phi snarere opfattes som en udvidelse end en modpol. Den reelle oprindelse af x-phi er sandsynligvis en kombination af begge fortællinger, for metoden opstod tilsyneladende parallelt i flere forskningsmiljøer og blev formet af forskellige akademiske traditioner. Uanset hvilken fortælling man hælder til, er det afgørende spørgsmål ikke nødvendigvis, *hvor* x-phi kommer fra, men *hvordan* den kan anvendes til at skabe ny indsigt i politisk teori og filosofi.

Overordnet kan man sige, at x-phi-undersøgelser i dag spænder over mange forskellige filosofiske emner, herunder begreber, moralske og politiske intuitioner, positioner, argumenter og teorier.¹ Denne artikel vil primært fokusere på, hvordan x-phi kan anvendes til begrebsanalyse indenfor politisk teori og filosofi – et fokus der udgør et originalt bidrag i sig selv. Artiklen er desuden blandt de første introduktioner til x-phi på dansk og har derfor også som mål at gøre feltet mere tilgængeligt for danske studerende og forskere.

Begrebsanalyse i x-phi

Eftersom begrebsanalyse udgør et centralt værktøj indenfor politisk teori, har en betydelig del af x-phi-forskningen beskæftiget sig med empiriske undersøgelser af begreber med henblik på at bidrage til filosofiske diskussioner. Eksempler herpå inkluderer studier af begreber som fri vilje (Nichols, 2006), intention (Malle og Knobe, 1997) og et meningsfuldt liv (Fuhrer og Cova, 2022).

Traditionelt er begrebsanalyse i politisk teori blevet udført som en a priori undersøgelse af nødvendige og tilstrækkelige betingelser for centrale begreber

såsom frihed, lighed og demokrati (List og Valentini, 2016). Indenfor x-phi tilgår man ofte begrebsanalyse gennem to ”programmer”: Det negative program hævder, at eksperimentelle (eller empiriske) studier kan belyse, at brugen af a priori intuitioner som evidens for begrebsdefinitioner er fejlbarlig eller helt håbløs. Det positive program anskuer eksperimentelle (eller empiriske) studier som en styrke og en måde at forbedre den traditionelle brug af intuitioner indenfor politisk teori og filosofi, bl.a. fordi indsamlingen af flere intuitioner kan være med til at reducere risikoen for menneskelige fejl og mangler såsom bias (Stich og Tobia, 2016: 9-12; Knobe og Nichols, 2017). Selvom distinktionen mellem det positive og det negative program er udbredt, falder meget x-phi-forskning udenfor de to programmer (Sytsma og Machery, 2013; Mallon, 2016: 411), fx x-phi-studier som finder intuitioner både filosofisk interessante og værdifulde i sig selv (Sytsma og Livengood, 2015: § 3.4).

En tredje tilgang til begrebsanalyse i x-phi er den *eksperimentelle analyse*.² Her undersøges empirisk, hvilke intuitioner og begrebslige forståelser der findes i den brede befolkning, og hvilken relevans disse har for normative debatter. Dette giver mulighed for at vurdere, hvilke filosofiske teorier eller begreber der i højere grad afspejler den ordinære sprogbrug og tænkning (Nadelhoffer og Nahmias, 2007: 126). Filosofer hævder ofte, at netop deres normative position, teori, begreb eller intuition reflekterer ordinært brug, og eksperimentel analyse giver mulighed for systematisk og empirisk at teste, om det er sandt.

Det er dog ikke alle begreber, der egner sig lige godt til x-phi-undersøgelser. Specialiserede fagtermer som *epistemologi* eller *frontlinjemedarbejder* er sjældent en del af ordinær sprogbrug og vil derfor i ringe grad fremkalde intuitioner hos personer uden filosofisk eller politisk faglig baggrund. Sådanne begreber er derfor ikke umiddelbart interessante kandidater for begrebsanalyse via x-phi. En tommelfingerregel er, at jo mere specialiseret en fagterm er, jo mindre er folk tilbøjelige til at have interessante (om nogen) intuitioner om begrebet. Jo mere udbredt og almindeligt et begreb er, jo større er chancen for, at folk har interessante intuitioner om begrebet. Begreber som magt, frihed, fri vilje, viden, demokrati og diskrimination er eksempler på politisk teoretiske kernebegreber, der samtidig indgår i almindelig sprogbrug. De og lignende politisk teoretiske fagtermer, som samtidig anvendes i ordinær brug, kan være interessante at undersøge gennem eksperimentel-filosofisk metode, fordi de kan bidrage med input til filosofiske diskussioner.

Folket og ordinær brug

Meget x-phi interesserer sig for det, vi kalder folkebegreber, folkeintuitioner eller ordinær brug. Begreberne henviser alle til almindelig, etableret brug eller

hverdagsbrug. Der er altså tale om, hvordan ”almindelige mennesker” generelt anvender et begreb, eller hvad de normalt forstår ved begrebet. Indenfor politisk teori kontrasteres almindelige mennesker, ofte kaldet folk, med filosoffer, og kunne derfor også betegnes som ikkefilosoffer. Skellet mellem de to grupper er relevant, fordi ikkefilosoffer mangler indgående kendskab til de fagfilosofiske, tekniske begreber, der er genstand for x-phi-tilhængernes interesse. Man kan studse over betegnelsen ”folk”, da ordet kan have visse negative konnotationer, såsom en gruppe der mangler kritisk tankegang eller intellektuel dybde, som er styret af flokmentalitet, eller hvis tankegang er præget af en snæver verdensforståelse. Indenfor x-phi anvendes termen dog udelukkende som en neutral, analytisk kategori, der markerer forskellen mellem filosoffers og den bredere befolknings forståelse af begreber. Den udbredte brug af begrebet ”folket” indenfor x-phi bør derfor ikke opfattes som værdiladet eller problematisk, men snarere som en praktisk distinktion, der muliggør en systematisk undersøgelse af, hvordan begreber forstås udenfor den akademiske filosofis domæne.

Henvisning til folkebegreber

Hvorfor appellerer filosoffer overhovedet til folkebrug, og hvad er deres alternativ? Forskere indenfor mange discipliner og fagområder kan stort set være ligeglade med folkebegreber og folkeintuitioner. Det gælder fx for indenfor biologi. Engang ansås de fleste akvatiske dyr for at være fisk – sæler, hvaler, krokodiller, hajer og benfisk – mens man i folkemunde i dag kun refererer til de sidste to som fisk (de andre anses for at være henholdsvis havlevende pattedyr og reptil). Blandt biologer undgår man ofte begrebet ”fisk”, fordi det simpelthen er for upræcist til biologisk taxonomisk arbejde. Biologer kan dermed uden videre affærdige folkebrug, fordi dette styrker kvaliteten af biologers klassificeringssystem. Indenfor nogle filosofiske traditioner, fx metaetik, ser man ligeledes bort fra folkebegreber, da filosofiens formål her ikke er at indfange bestemte begreber, som folk faktisk anvender, men snarere at udvikle teorier, der giver en normativt og begrebsligt tilfredsstillende forståelse af fx moral, ansvar og pligt.

Anderledes forholder det sig, når man beskæftiger sig med mennesker og samfund, som indenfor politisk teori og filosofi, hvor mange normative begreber som frihed, retfærdighed, demokrati, identitet m.fl. også indgår i almindelig samfundsmæssig diskurs. Her er det udbredt praksis at henvise til folkebegreber eller alternativt til teoretisk frugtbarhed, eller til begge, for at overbevise andre om styrken ved ens begreb, position eller teori. Hvis man som filosof kun forsøger at finde overensstemmelse mellem ens eget begreb og folkebegrebet, risikerer man at anvende et vagt, upræcist begreb, som derfor ikke egner sig til teoretiske undersøgelser og er besværligt at anvende på nye sager eller grænse-

tilfælde, der udfordrer almindelig forståelse. Tænk fx på følgende tvivlsager: Er USA et demokrati eller et autokrati? Er kvoteordninger en form for diskrimination eller et middel til at afhjælpe den? Man kan også forkaste at finde nogen overensstemmelse mellem folkebegreb og eget begreb og kun forsøge at opnå et teoretisk frugtbart, dvs. klart og præcist defineret, begreb. Filosoffen kan i princippet stipulere præcis, hvad hun mener med et givent eller opfundet begreb, men hun risikerer da at tale om noget helt andet, end hvad folk faktisk interesserer sig for (Jackson, 1998: 42; Petersen, Schaffalitzky og Hvidtfeldt, 2016: 30). Man forsøger derfor ofte at tage mellemvejen, når man skal definere et begreb: Det bør tilstræbes at definere begrebet, så det har en vis forbindelse til, hvordan folk anvender det, uden at definitionen tynges af almindelig, vag og tvetydig anvendelse. Et eksempel findes i diskussionen om, hvad definitionen af diskrimination er (Lippert-Rasmussen, 2013: 47; Eidelson, 2015: 15): Hver definition hævdes at være tæt på den ordinære betydning af ordet samt passende til teoretisk brug (også selvom definitionerne er forskellige).

Opsummerende kan man sige, at filosofernes henvisninger til folkebegreb og teoretisk frugtbarhed hver anses for at tælle *for* et givent teoretisk begreb, samt at når man som i tilfældet med *diskrimination* har flere filosofiske definitioner, kan man med x-phi teste empirisk, hvilket filosofisk begreb (om noget) reflekterer folkebegrebet.

Hvilken betydning tillægger man folkebegreber og intuitioner i x-phi?

Forskellige tilgange indenfor x-phi tillægger folkebegreber og intuitioner forskellige værdier (for en beskrivelse og kritik af brug af intuitioner i politisk filosofi, se Tyssedal (2026) i dette temanummer).

Det negative program ser overordnet intuitioner som upålidelige og problematiske. Ifølge denne tilgang viser empiriske studier, at intuitioner ofte er påvirkede af irrelevante faktorer såsom framing-effekter, demografiske karakteristika og kognitive bias. Derfor argumenterer tilhængere af det negative program for, at intuitioner ikke bør spille en central rolle i filosofiske argumenter, da de er for fejlbare til at udgøre et solidt fundament for begrebsanalyse og normative teorier.

Det positive program anerkender, at intuitioner kan være fejlbare, men ser dem stadig som en værdifuld kilde til filosofisk indsigt – især hvis de undersøges systematisk og empirisk. Her anvendes eksperimentelle metoder til at forbedre forståelsen af intuitioner og minimere bias ved at inddrage flere personer med forskellige baggrunde. Tanken er, at en bredere og mere systematisk indsamling af intuitioner kan gøre filosofiske analyser mere robuste og empirisk informere-

rede fremfor at basere sig på enkelte filosofers subjektive intuitioner (Stich og Tobia, 2016; Knobe og Nichols, 2017).

En tredje tilgang, særligt anvendt indenfor eksperimentel analyse (Nadelhoffer og Nahmias, 2007) anskuer den normative position eller definition, som bedst harmonerer med folkebegrebet for at have "squatter's rights", dvs. det vinder hævde, indtil det udfordres af andre empiriske undersøgelser eller vises defekt af andre årsager. Det betyder, at forskere som udgangspunkt bør anvende den begrebsforståelse, der bedst afspejler den almindelige brug, medmindre der er stærke argumenter for at afvige fra den.

Hvis en teoretisk begrebsdefinition afviger markant fra folkebegrebet, kan det således opfattes som en svaghed ved definitionen. Dog kan der også være tilfælde, hvor det snarere er folkebegrebet, der må revideres. En sådan revision kan være motiveret af videnskabelige fremskridt (Vargas, 2005), som vi eksempelvis har set det i udviklingen af fiskebegrebet (i folkemunde betegnes krokodiller nu som reptiler grundet biologifeltets udvikling), eller af normative hensyn, hvor en ændring af begrebets anvendelse anses for ønskværdig i lyset af social retfærdighed eller politiske idealer (Haslanger, 2000, 2012).

Det følger ikke af den tredje tilgang, at man i folkebegreber kan finde den ultimative sandhed om eller den ultimativt rigtige anvendelse af begrebet (Nadelhoffer og Nahmias, 2007). Selvom platoniske idealister muligvis vil mene, at der er et "sandt" begreb, fx om demokrati, som eksisterer uafhængigt af, om vi ved det eller ej, antager de fleste i dag et socialkonstruktivistisk perspektiv på sprog, og det vil sige, at man kan anvende et begreb på en rigtig eller forkert måde i forhold til et sprogfællesskab. Lad os overveje, hvilken betydning det har med et eksempel:

"Bjørnetjeneste" – en velment hjælp, som gør mere skade end gavn. Eller det er i hvert fald den originale betydning, for siden starten af 90'erne har yngre generationer brugt ordet i betydningen "en særligt stor og positiv tjeneste". Begge betydninger – den negative og den positive – står nu i onlineversionen af *Den Danske Ordbog*. Indenfor x-phi vil man sige, at der findes to begreber om "bjørnetjeneste". I sådan et tilfælde, hvad er så korrekt og forkert i forhold til et sprogfællesskab?

Man kan godt sige, at de første unge, som brugte det positive begreb, afveg fra sprogfællesskabet, og at de derfor brugte det forkerte begreb. Lad os forestille os, at den yngre generation vokser sig stadig større og fortsat bruger "bjørnetjeneste" positivt, mens den ældre generation, som bruger det negative begreb, svinder ind. På et tidspunkt vil den yngre generation bestå af mere end 50 pct. af befolkningen og dermed af sprogfællesskabet. Når de gør det, vil majoriteten af sprogfællesskabet bruge "bjørnetjeneste" på en positiv måde, og da

giver det ikke rigtig mening at hævde, at de bruger det forkerte begreb i forhold til sprogfællesskabet. Minoriteten (den svindende, ældre generation) kan nu siges at bruge det originale, men forkerte begreb.

Hvis man gerne ville holde fast i den originale betydning, kunne man fortælle La Fontaines fabel³ til de yngre generationer og forsøge at overbevise dem om, at de anvender det forkerte begreb. Enten bringes den originale betydning tilbage og anvendes af flertallet, eller også må den positive variant tælle som den korrekte anvendelse af begrebet, når de yngre generationer udgør flertallet og stadig anvender det på den positive måde. Deres brug reflekterer da folkebegrebet eller ordinær brug.

Selvom den unge generation ender med at få ret i dette scenarie, følger det ikke, at deres brug er den "bedste" måde at bruge begrebet på fra et strategisk eller moralsk perspektiv. Sæt at den positive brug af "bjørnetjeneste" medfører, at de unge ender med at tro, at det er positivt at slå en ven ihjel, så længe man forsøger at redde dem fra en irriterende flue – det ville udgøre en stærk moralsk grund til ikke at anvende den positive brug af "bjørnetjeneste".

Hvis 70 pct. af folket anvender ét begreb, og 30 pct. anvender et andet, er det simpelt at udlede, hvilken brug der reflekterer folkebegrebet. Hvis fordelingen i stedet er 51 pct. og 49 pct., er der strengt taget én anvendelse, der er mere udbredt end den anden (altså den der anvendes af 51 pct.), men de to begreber anvendes næsten lige meget. Det er svært at sætte en klar grænse mellem to næsten lige udbredte brug og en klart dominerende brug af et begreb (viser en fordeling på 55 pct. versus 45 pct. en lidt mere udbredt brug, eller en næsten lige udbredt brug?). Alle fordelingsresultater, og særligt fordelingsresultater der viser to eller flere udbredte anvendelser, kræver både fortolkning og diskussion. Det vil altid være relevant at undersøge, om anvendelsen er betinget af demografiske faktorer, eller om folk anvender begreberne forskelligt af særlige grunde (moralske, strategiske, politiske m.m.). Skulle der findes to lige udbredte begreber, kan man argumentere for, at et teoretisk begreb reflekterer et af to lige udbredte folkebegreber.

Folkebegrebet bør intuitivt være den brug, som 50 pct. eller flere anvender, da det implicerer, at majoriteten anvender begrebet således. Praktiske begrænsninger, særligt med hensyn til tid, penge til undersøgelser m.m., betyder dog, at man som forsker aldrig reelt kan indhente svar fra et helt sprogfællesskab, og derfor må man anvende pålidelige metoder for at kunne udlede noget om folkebegreber. Mere om det nedenfor.

Kvantitative og kvalitative metoder indenfor x-phi

"Lad spørgsmålet guide metoden". Sådan lyder det ofte i introduktionen i metodebøger, og sådan lyder det også her. Nogle forskningsspørgsmål (også kaldet problemstillinger) vil egne sig bedre til den ene metode fremfor den anden, nogle vil egne sig til et design, der anvender begge, og det vigtigste er derfor grundigt at overveje fordele og ulemper ved hver metode og dernæst at udføre metoden efter de gældende succeskriterier (systematik, åbenhed, validitet og reliabilitet). Der er ikke plads til en udførlig guide her i artiklen om empiriske metoder, men man kan læse en udmærket introduktion i *Metoder i statskundskab* (Hansen, Andersen og Hansen, 2021). Ganske kort er forskellen mellem de to metoder, at kvantitative data opgøres med tal, mens kvalitative data generelt vedrører tekst. I indsamlingen af data anvender kvantitative metoder generelt lukkede spørgsmål, hvor respondenterne skal svare ja/nej eller indikere u/enighed med en påstand. I kvalitative metoder anvender man generelt åbne spørgsmål og tillader dermed respondenterne at svare på egne vilkår. Jeg fokuserer på disse forskelle, fordi de er relevante, når man anvender surveys (også kaldet spørgeskemaundersøgelser), hvilket forekommer at være den mest udbredte tilgang indenfor x-phi (og som både kan give kvantitativ og kvalitativ data). Der er lavet relativt færre kvalitative studier indenfor x-phi, og nogle hævder, at de derfor formentlig rummer et uudnyttet potentiale for x-phi (Andow, 2016). X-phi indenfor politisk teori kan her lade sig inspirere af gode eksisterende eksempler på politologiske kvalitative undersøgelser, fx af demokratibegrebet som i *Democracy in Translation*, som samtidig er en tværkulturel undersøgelse af begrebet demokrati (Schaffer, 1998). For at være et eksempel på kvalitativ eksperimentel-filosofisk indenfor politisk teoretisk forskning bør de empiriske undersøgelser være forankret i og fungere som input til politisk teoretisk litteratur.

Nogle filosoffer hævder, at kvantitative surveys kun kan indsamle overfladiske intuitioner (en umiddelbar eller førstehåndsindskydelse) i stedet for robuste intuitioner (en velovervejet, mere fast overbevisning), og at kun sidstnævnte har reel interesse for x-phi. Derfor anbefaler de kvalitative tilgange, særligt dialog via fokusgruppesamtaler (Kauppinen, 2007). Andre filosoffer anser dialog for at være en slags datakontaminering (Pust, 2019). Man kan i løbet af en samtale skifte mening om et emne, og hvilket begreb har man så indsamlet data om: det umiddelbare eller det velreflekterede begreb? I kvalitative interviews bør man desuden overveje, om ens egen identitet kan have indflydelse på dialogen og dermed den data, man indsamler: En undersøgelse af diskriminationsbegrebet kan blive påvirket af ens egen identitet, mens en undersøgelse af begrebet fri vilje formentlig ikke påvirkes tydeligt af interviewerens identitet. Omvendt kan de kvantitative metoder give begrænset eller fejlagtig indsigt i respondenterne

begreber, fordi de mangler mulighed for at nuancere deres svar. Derfor er det vigtigt at sikre sig, at spørgsmål og svarmuligheder er velgennemtænkte og hvis muligt afprøvede i en mindre gruppe, inden surveyet sendes ud.

Empirisk begrebsanalyse: Kan minoriteter diskriminere mod majoriteter?

Dette afsnit præsenterer et eksempel på et kvantitativt survey af amerikanske respondents opfattelse af, hvornår en handling tæller som diskrimination. Her præsenteres et udsnit af den originale undersøgelse for at illustrere, hvordan χ^2 kan anvendes til at kaste lys over politisk normative begreber – her begrebet ”diskrimination”.⁴ Studiet undersøger, hvorvidt lægfolk i USA har en symmetrisk eller asymmetrisk forståelse af diskrimination (Sommer, 2024). En symmetrisk opfattelse kendetegnes ved, at majoriteter og minoriteter kan diskriminere mod hinanden (Arneson, 2006; Lippert-Rasmussen, 2013; Areheart, 2017; Schoenbaum, 2017), mens en asymmetrisk opfattelse af diskrimination indebærer, at minoriteter ikke kan diskriminere mod majoriteter (McTernan, 2018; Scanlon, 2008; Fiss, 1976; Blum, 2013). Den empiriske undersøgelse kan dermed belyse, hvorvidt folkebegreberne afspejler ekspertpositionerne eller afviger fra dem. På baggrund af dette opstilles tre hypoteser:

Hypotese 1: Respondenter anerkender, at minoriteter kan diskriminere mod majoriteter.

Hypotese 2: Respondenter er mere tilbøjelige til at se klassisk diskrimination (majoritet mod minoritet) som diskrimination end omvendt diskrimination (minoritet mod majoritet).

Respondenterne blev rekrutteret via platformen Prolific og besvarede et online spørgeskema gennem Qualtrics. Undersøgelsen tog cirka tre minutter at gennemføre, og deltagerne blev kompenseret med £9 i timen, svarende til £0.45 per gennemført survey.

Tabel 1 viser de demografiske karakteristika for respondentgruppen. Bemærk at stikprøven er fuldt repræsentativ for den amerikanske befolkning med hensyn til køn, alder og etnicitet, men ikke politisk overbevisning.

I dag er det god videnskabelig praksis at forhåndsregistrere sine hypoteser, studiets design o.l. på en hjemmeside, som kan tilgås af alle, fx AsPredicted. Ligeledes er det god praksis at dele sine data, hvis man kan, fx på hjemmesiden OSF. Man kan se et eksempel på dette i den fulde χ^2 -artikel (Sommer, 2024).

Tabel 1. Respondenternes demografiske data

Demografiske karakteristika	Antal	Pct.
Køn	1487	
Kvinde		51
Mand		49
Alder		
Gennemsnitsalder kvinder	46	
Gennemsnitsalder mænd	45	
Min-max alder	18-84	
Race		
Hvid		78
Sort		13
Asiatisk		6
Mixed og andre		4
Politiske overbevisninger		
Demokrat		49
Uafhængig		27
Republikaner		18
Ingen præference eller andet		6

Vignetter

En vignette er en fiktiv case, som man beder respondenterne forholde sig til. I dette studie indgik otte vignetter, hvori en potentiel diskriminerende handling optrådte i en hverdagskontekst. Her i artiklen præsenteres blot fire (den klassiske diskriminationsvignette i parentes):

1. Ansættelsesvignette: En kvindelig (mandlig) butikschef arbejder i en mellemstor butik. Chefen foretrækker stiltiende ikke at arbejde sammen med mænd (kvinder), da hun (han) generelt opfatter dem som mindre effektive. De ansøgninger, der af og til kommer fra mænd (kvinder), bliver ikke læst, og de bliver aldrig inviteret til samtale i butikken.

2. Datingvignette: En ung, sort (hvid) voksen begynder at date en hvid (sort) person. De mødte hinanden på universitetet. Den sorte (hvide) voksnes forældre kræver, at de ikke dater. Forældrene nærer ikke modvilje mod den nye partner, men frygter det pres, deres voksne barn vil blive udsat for.

Afhængige variable

Respondenterne blev tilfældigt tildelt én af otte vignetter og blev stillet følgende spørgsmål: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: ”Jeg mener, at [diskriminatorens] handling er diskriminerende”?

Svarmulighederne blev præsenteret på en 7-punkts Likert-skala: 1. Meget uenig, 2. Uenig, 3. Lidt uenig, 4. Hverken enig eller uenig, 5. Lidt enig, 6. Enig, 7. Meget enig. ”Ved ikke” var ikke en svarmulighed. Signifikansniveauerne anvendt i de statistiske analyser er $*$ = $p < 0,05$, $**$ = $p < 0,01$, $***$ = $p < 0,001$.

Resultater

Hypotese 1

Tabel 2 viser fordelingen af svar på spørgsmålet, hvorvidt en handling i en given vignette opfattes som diskrimination. Bemærk, at for at give et klart og simpelt svar på undersøgelsen samledes svar 1, 2 og 3 for at indikere ”Det er ikke diskrimination”, og svar 5, 6 og 7 samledes for at indikere ”Det er diskrimination”.

Tabel 2. Opfattelse af handling som diskrimination

Vignette	Ja, minoritetens handling er diskrimination (pct.)	<i>N</i>	<i>M</i> (<i>S</i>)	<i>t</i> (<i>df</i>)	<i>p</i>	Cohens <i>d</i>
Ansættelse	98	190	0,98 (0,14)	45,87 (189)	< 0,001***	3,33
Dating	65	184	0,65 (0,48)	4,15 (183)	< 0,001***	0,31

Note: $*$ = $p < 0,05$, $**$ = $p < 0,01$, $***$ = $p < 0,001$.

Dette er en tosidet *t*-test mellem to stikprøver.

Resultaterne viser, at over 50 pct. af respondenterne i begge vignetter, henholdsvis 98 pct. i ansættelsesvignetten og 65 pct. i datingvignetten, er enige i udsagnet om, at handlingen er diskriminerende. Dette indikerer, at respondenternes begreb generelt er i overensstemmelse med det symmetriske diskriminationsbegreb, hvor det er begrebsligt muligt, at en minoritet diskriminerer mod en majoritet.

Hypotese 2

For at teste om klassisk diskrimination (majoritet mod minoritet) oftere opfattes som diskrimination end omvendt diskrimination (minoritet mod majoritet), gennemføres en t-test. Resultaterne er vist i tabel 3.

Tabel 3. Sammenligning af opfattelse af klassisk diskrimination versus omvendt diskrimination

	N	<i>M</i> (<i>SD</i>)	Forskel	<i>t</i> (<i>df</i>)	<i>p</i>	Cohens <i>d</i>
Kontekst:						
Ansættelse (klassisk)	191	6,52 (0,80)	0,15	1,84 (379)	0,07	0,20
Ansættelse (omvendt)	190	6,37 (0,84)				
Dating (klassisk)	183	5,52 (1,49)	0,73	4,51 (365)	< 0,001***	0,47
Dating (omvendt)	184	4,79 (1,62)				

Hypotese 2 ville finde støtte, hvis gennemsnittet for klassisk diskrimination er højere end gennemsnittet for den tilsvarende omvendte diskrimination. Analysen viser, at i ansættelsscenariet hvor køn er den fremtrædende faktor, findes der ingen statistisk signifikant forskel på opfattelsen af diskrimination mellem klassisk og omvendt diskrimination (klassisk: $M = 6,52$, $SD = 0,80$; omvendt: $M = 6,37$, $SD = 0,84$), $t(379) = 1,84$, $p = 0,07$, Cohens $d = 0,20$). Hypotese 2 finder således ikke empirisk støtte i ansættelsscenariet, fordi respondenterne overvejende ligeligt opfatter begge scenarier som diskriminerende, uanset hvem der diskriminerer, og hvem der diskrimineres imod. I datingscenariet, hvor race er den fremtrædende faktor, findes der en statistisk signifikant forskel på opfattelsen af diskrimination mellem klassisk og omvendt diskrimination (klassisk: $M = 5,52$, $SD = 1,49$; omvendt: $M = 4,79$, $SD = 1,62$), $t(365) = 4,51$, $p < .001^{***}$, Cohens $d = 0,47$). Hypotese 2 finder således empirisk støtte i datingscenariet, fordi respondenterne er mere tilbøjelige til at opfatte samme handling som diskrimination i en klassisk diskriminationsvignette end i en omvendt diskriminationsvignette.

Man kan læse mere om t-test i *Metoder i statskundskab* (Del 3: Indsamling og analyse af kvantitative data) (Hansen, Andersen og Hansen, 2021). Kort sagt er t-testen en udbredt statistisk test, som anvendes til at undersøge, om svarforskellen mellem to grupper er statistisk signifikant eller ej. Hvis svarforskellen er statistisk signifikant, må man hævde, at den fundne effekt kan findes i den bredere befolkning og ikke er et tilfældigt svar for den testede gruppe.

Diskussion

Resultaterne viser støtte til hypotese 1 i både ansættelses- og datingscenariet. Det betyder, at et flertal af respondenterne vurderer, at også minoriteters negative forskelsbehandling af majoriteter kan betegnes som diskrimination. I forhold til hypotese 2 viser resultaterne støtte i datingscenariet, men ikke i ansættelsscenariet. Samlet tyder det altså på, at selvom respondenterne overordnet betegner omvendt diskrimination som diskrimination, er de i) lige tilbøjelige til at mene dette i en ansættelseskontekst og ii) mere tilbøjelige til at mene, at klassisk diskrimination er diskrimination end omvendt diskrimination i en datingkontekst. De empiriske resultater giver grundlag for at hævde, at folkebegrebet om diskrimination er symmetrisk på tværs af kontekster.

Disse resultater rejser flere metodologiske spørgsmål. Havde man benyttet en kvalitativ tilgang, eksempelvis gennem interviews, kunne man have afdækket, hvorvidt respondenterne ville fastholde deres vurdering, eller om en mere reflekteret overvejelse ville føre til en revurdering. Et interview kunne vise, om alle de, der (ikke) mente, at minoritetens handling i datingvignetten var diskrimination, ville holde fast eller ændre deres (første) indskydelse, hvis man bad om uddybende svar. For eksempel kunne det belyse, om respondenterne lagde vægt på, at handlingen foregik i privatsfæren fremfor den offentlige sfære, at forældrenes intention var velmenende, race eller andre forhold. Dette knytter sig til den kritik, Kauppinen (2007) har rejst af surveymetodens tendens til at indfange overfladiske eller spontane intuitioner snarere end velovervejede, robuste vurderinger. En kvalitativ tilgang kunne bidrage til at nuancere, hvordan respondenterne anvender begrebet diskrimination. Eksempelvis kunne man i et interview spørge: "Ville det ændre din vurdering, hvis du forestiller dig, at forældrene har ret i, at deres voksne barn vil opleve pres fra omverdenen?", "Synes du, det gør en forskel, hvem der har mest magt i samfundet?" eller andre relevante spørgsmål og input.

Desuden kunne det være relevant at undersøge, i hvilket omfang demografiske faktorer – såsom politisk orientering, race, køn, alder m.m. – påvirker opfattelsen af diskriminationsbegrebet. Givet forskningsspørgsmålet og hypoteserne vil forskellige identitetsfaktorer være særligt relevante at indsamle. Sådanne analyser kan eksempelvis læses i den originale artikel. Selvom stikprøven i dette studie er forholdsvis stor, er den ikke repræsentativ på alle dimensioner. Det begrænser generaliserbarheden, men gør ikke resultaterne uvæsentlige. Ikke desto mindre er 1000 respondenter en solid stikprøvestørrelse, hvilket øger undersøgelsens generelle validitet. I det omfang resultaterne kan generaliseres til den bredere (amerikansk engelsktalende) befolkning, kan resultaterne belyse aspekter om de relevante folkebegreber i USA.

Samlet set giver resultaterne et vigtigt indblik i, hvordan en bred gruppe respondenter intuitivt forstår diskrimination i forskellige sociale kontekster. Selvom de fleste respondenter har en grundlæggende symmetrisk forståelse af diskrimination, er der interessante nuancer, som kan undersøges nærmere for at opnå større indsigt i, hvordan folk anvender diskriminationsbegrebet. En mulig vej for videre forskning er at supplere surveymetoden med kvalitative analyser for at få et mere nuanceret indblik i folks forståelse af, hvad diskrimination er.

Råd til at lave et begrebsanalytisk x-phi-projekt

1. Forstå det teoretiske grundlag: Læs pensum i politisk teori eller dyk ned i et politisk teoretisk emne, der interesserer dig. Vær særligt opmærksom på, hvordan centrale begreber analyseres og anvendes i forskellige tekster. Alternativt kan du undersøge, hvordan et politisk relevant begreb bruges i offentlige debatter og derefter finde den relevante teori, der diskuterer det.
2. Identificér variationer i begrebsbrug: Bemærk, om der er systematiske forskelle i, hvordan et begreb anvendes enten mellem filosoffer og folket, mellem forskellige normative politiske positioner eller i forskellige kulturelle kontekster.
3. Formuler et klart forskningsspørgsmål: Dit forskningsspørgsmål bør afspejle en præcis og undersøgelsesbar problemstilling. Du kan fx tage afsæt i en filosofisk debat, hvor der antages noget om, hvad folk finder retfærdigt, diskriminerende eller legitimt, og så undersøge, om denne antagelse faktisk stemmer overens med folkeintuitioner. Gode kandidater til x-phi-undersøgelser indenfor politisk filosofi kunne være:
 - Hvordan forstår folk begreberne "racistisk handling" eller "racistisk ytring"?
 - Hvordan forstår folk "ansvar" for sygdom, for egen sociale situation eller for samfundets pligter?
 - Hvilke forestillinger har folk om "moralisk pligt" i forhold til at hjælpe andre?
 - Hvornår føler folk, at man har et medansvar for fællesskabet, fx i relation til skattebetaling, klima eller sociale ydelser?
 - Hvad opfatter folk som kernen i at være dansk eller at tilhøre en bestemt national identitet?

Find eventuelt mere inspiration i udgivne x-phi-forskningsartikler.

4. Vælg en passende metode: Overvej, om en kvantitativ eller en kvalitativ tilgang bedst kan besvare dit forskningsspørgsmål:

- Kvantitative metoder (spørgeskemaundersøgelser, eksperimenter) kan afdække brede mønstre i folks intuitioner og begrebsbrug.
- Kvalitative metoder (interviews, fokusgrupper) kan give rigere data om folks intuitioner og begrebsbrug.

Alle metoder har deres fordele og ulemper, så kig på dit forskningsspørgsmål og find ud af, hvad der er vigtigst for at kunne belyse det så fyldestgørende som muligt.

5. Vurder projektets gennemførlighed. Tag højde for praktiske begrænsninger:

- Har du ressourcer (penge) til at indsamle og analysere data?
- Hvor meget tid har du til at designe og gennemføre empiriske undersøgelser?
- Har du adgang til software til dataanalyse (fx R, NVivo)?

Ved at følge disse trin kan du udvikle et velovervejet og metodisk solidt x-phi-projekt, der kan bidrage med interessant input til politisk teori. God fornøjelse!

Styrker og svagheder

Hvad kan x-phi bidrage med?

Her i artiklen har x-phi særligt fundet anvendelse som en empirisk tilgang til at undersøge, støtte eller udfordre politisk teoretisk interessante begreber via undersøgelser af folkebegreber og folkeintuitioner. Den udbredte appel til folkebegreber blandt filosoffer motiverer også empiriske test via x-phi, da det giver et grundlag for at støtte eller afvise appellen.⁵ Derudover kan x-phi-studier bidrage på andre måder, heriblandt:

1. Intrinsic værdi: Det kan være interessant i sig selv, hvad folkebegreber eller almindelig brug er, uden at det nødvendigvis sammenlignes med ekspertbrug. Studier af udviklingen af et begreb som "bjørnetjeneste" kan være et eksempel på en interessant undersøgelse af folkebegreber uden nødvendig henvisning til filosoffer eller eksperter.
2. Kommunikative formål: Nogle gange taler forskere forbi hinanden, ligesom kommunikation mellem forskere og ikkeforskere også kan gå skævt, fordi man mener forskellige ting med det samme begreb. X-phi-undersøgelser af begreber kan belyse, præcis hvad man er uenige om, når et begreb anvendes på forskellige måder, og kan potentielt hjælpe en mere konstruktiv samtale på vej. X-phi-studier af et begreb som "diskrimination" kan være behjælpelige for aktivister og politikere, som skal kommunikere med den brede

befolkning om diskrimination og gerne vil sikre overensstemmelse mellem deres og folkets måde at anvende begrebet på.

3. Strategiske formål: Når begreber har en stærk tilknytning til lovgivning, kan forbindelsen mellem den juridiske brug af begrebet og folkebegrebet være vigtig. Tænk fx på begrebet "samtykke" og forvirringen dels om begrebets betydning, dels om samtykkelovens implikationer. Her kan x-phi bidrage med grundig teoretisk og empirisk begrebsanalyse og belyse, om der er enighed mellem jura og den almindelige befolkning. Fra et strategisk synspunkt kan det være centralt at vide, om folket støtter en ny lovgivning eller ej, og om der fx er behov for at søsætte en oplysningskampagne.
4. Demografiske nuancer ved politisk normative begreber: X-phi kan undersøge og belyse, hvordan demografiske karakteristika og forskellige kulturelle eller historiske kontekster påvirker forståelse og brug af politiske begreber. Man kan fx forestille sig, at begreber som "retfærdighed" eller "frihed" har forskellige betydninger i individualistiske og kollektivistiske samfund eller forstås forskelligt af yngre og ældre generationer. X-phi kan med dette fokus skabe nye vinkler på etablerede begreber og teorier.

Hvad kan x-phi ikke bidrage med?

X-phi har vist sig som en værdifuld metode til at undersøge, hvordan folk forstår og anvender filosofisk interessante begreber, men der er også klare begrænsninger for, hvad den kan bidrage med. Overordnet set er der mindst to væsentlige områder, hvor x-phi har begrænset relevans:

1. Endegyldige svar på normative spørgsmål: X-phi kan belyse, hvordan folk tænker om et normativt spørgsmål, og hvordan folk bruger et normativt begreb, fx hvad folk opfatter som moralsk rigtigt, og hvordan de bruger begrebet "retfærdighed", men x-phi kan ikke alene afgøre, hvad der *bør* være moralsk rigtigt, eller hvad retfærdighed *bør* betyde. Det at en normativ intuition eller et begreb er udbredt, gør det ikke nødvendigvis korrekt. Klassisk politisk teori og etik trækker ofte på grundig overvejelse og argumentation, som ikke kan erstattes af empiriske undersøgelser af begreber og intuitioner. Eksempelvis kunne x-phi vise, at mange mennesker har en utilitaristisk intuition i bestemte moralske dilemmaer, men den kan ikke afgøre, om utilitarismen faktisk er en bedre etisk teori end deontologien.
2. Begrebsanalyse af fagtekniske eller abstrakte filosofiske begreber: X-phi er mest anvendelig, når det gælder begreber, der har en klar forbindelse til almindelig sprogbrug, såsom frihed, demokrati eller intention, for når det kommer til mere tekniske eller abstrakte begreber, har folk sjældent stabile eller interessante intuitioner.

Eksperimentel-filosofis rolle i fremtidig filosofi

Indenfor politisk teori bevæger vi os ofte i et landskab af konkurrerende begreber, hvor definitioner af frihed, retfærdighed og demokrati ikke blot er akademiske spørgsmål, men har direkte konsekvenser for politiske institutioner og praksis. Eksperimentel-filosofi kan spille en central rolle i dette felt ved at afdekke folkelige intuitioner og hverdagsbegreber og dermed bidrage til en mere empirisk funderet forståelse af politiske begreber.

X-phi er som nævnt en ung metode indenfor politisk teori og filosofi og rummer formentlig et stort uudnyttet potentiale. Samtidig rejser x-phi metodiske og filosofiske spørgsmål, som fremtidig forskning må tage stilling til, fx i hvor høj grad politisk teori bør tage hensyn til folkelige intuitioner. Hvornår bør man snarere udfordre disse intuitioner frem for at tage dem som udgangspunkt? Og hvilke begrænsninger har empiriske studier og normativ politisk teori i relation til hinanden?

Eksperimentel-filosofi kan ikke erstatte traditionelle filosofiske metoder, men den kan supplere dem ved at bringe empirisk evidens ind i debatter, der ellers hviler på et rent teoretisk grundlag. Dermed har x-phi potentiale til at berige politisk teori ved at skabe en stærkere forbindelse mellem filosofisk argumentation og de faktiske opfattelser, mennesker har af politiske begreber.

Konklusion

Eksperimentel filosofi tilbyder en ny tilgang til politisk filosofi ved systematisk at undersøge, hvordan folk forstår og anvender centrale politisk-filosofisk interessante begreber. Gennem empiriske metoder kan x-phi bidrage til diskussioner indenfor politisk teori ved at identificere folkeintuitioner og folkebegreber, afsløre potentielle blindspots i filosofiske diskussioner og nuancere eksisterende filosofiske teorier. Samtidig har x-phi specifikke og generelle begrænsninger – empirisk data alene kan ikke afgøre normative spørgsmål, og empiriske resultater afhænger af metodiske valg og begrænses af disse valg.

For studerende og forskere, der ønsker at arbejde med x-phi, er det afgørende at opbygge en solid forståelse af det teoretiske landskab, formulere et klart forskningsspørgsmål og vælge den eller de metoder, der bedst kan belyse problemstillingen. X-phi kan ses som et spændende nyt redskab, der har potentiale til at berige filosofiske diskussioner ved at inddrage empiriske perspektiver på, hvordan begreber faktisk forstås og anvendes i praksis.⁶

Noter

1. Klassikere inkluderer x-phi på moralpsykologi (Greene et al., 2001), epistemologi (Weinberg, Nichols og Stich, 2001) samt forholdet mellem intention og ansvar (Knobe, 2003a).
2. Eksperimentel analyse (*experimental analysis*), forkortet EA, kaldes også “the verification project” (Pust, 2019), “optimistic experimentalism” (Kauppinen, 2007: 99), “the proper foundations view” (Alexander og Weinberg, 2006) – kært barn har mange navne. Eksempler på EA-tilgangen i x-phi inkluderer intentionel handling (Knobe 2003a, 2003b, 2004a, 2004b; Nadelhoffer 2005, 2006a, 2006b), fri vilje, moralsk ansvar og inkompatibilisme (Nahmias et al., 2004, 2005) og moralske domme (Nichols, 2004a, 2004b).
3. Ifølge fablen ønsker en velmenende bjørn at vifte en irriterende flue væk fra panden på sin menneskelige kompagnon, en gartner, som tager sig en lur. Bjørnen finder en tung sten og smækker fluen en ordentlig en – og slår dermed gartneren ihjel.
4. Den originale artikel har mere information tilgængelig (Sommer, 2024).
5. Hvis man er interesseret i filosofisk motivation for at undersøge intuitioner, anbefales Andow (2016).
6. En del af denne artikel stammer fra forfatterens ph.d.-afhandling (Sommer, 2023).

Litteratur

- Albertsen, Andreas og Lasse Nielsen (2026). Normativ politisk teori: metode og praksis. *Politica* 58 (1-2): 6-28.
- Alexander, Joshua (2012). *Experimental Philosophy: An Introduction*. Polity Press
- Alexander, Joshua og Jonathan M. Weinberg (2007). [Analytic epistemology and experimental philosophy](#). *Philosophy Compass* 2 (1): 56-80.
- Alfano, Mark, Edoardo Machery, Alexandra Plakias og Don Loeb (2022). [Experimental moral philosophy](#), i Edward N. Zalta og Uri Nodelman (red.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Andow, James (2016). [Qualitative tools and experimental philosophy](#). *Philosophical Psychology* 29 (8): 1128-1141.
- Areheart, Bradley A. (2017). The symmetry principle. *Boston College Law Review* 58 (4): 1085-1136.
- Arneson, Richard J. (2006). What is wrongful discrimination? *San Diego Law Review* 43 (4): 775-808.
- Blum, Lawrence (2013). [Racial and other asymmetries: A problem for the protected categories framework for anti-discrimination thought](#), pp. 182-200 i Deborah Hellman og Sophia Moreau (red.), *Philosophical Foundations of Discrimination Law*. Oxford University Press.

- Eidelson, Benjamin (2015). *Discrimination and Disrespect*. Oxford University Press.
- Fiss, Owen M. (1976). Groups and the equal protection clause. *Philosophy & Public Affairs* 5 (2): 107-177.
- Fuhrer, Joffrey og Florian Cova (2023). What makes a life meaningful? Folk intuitions about the content and shape of meaningful lives. *Philosophical Psychology* 36 (3): 477-509.
- Gaitán, Antonio, Fernando Aguiar og Hugo Vicianá (2023). The experimental turn in moral and political philosophy, kapitel 1 i Hugo Vicianá, Antonio Gaitán og Fernando Aguiar (red.), *Experiments in Moral and Political Philosophy*. Routledge.
- Greene, Joshua D., Brian R. Sommerville, Leigh E. Nystrom, John M. Darley og Jonathan D. Cohen (2001). An fMRI investigation of emotional engagement in moral judgment. *Science* 293 (5537): 2105-2108.
- Hansen, Kasper M., Lotte B. Andersen og Sune W. Hansen (2021). *Metoder i statskundskab* (3. udg.). Hans Reitzel.
- Haslanger, Sally (2000). Gender and race: (What) are they? (What) do we want them to be? *Noûs* 34 (1): 31-55.
- Haslanger, Sally (2012). *Resisting Reality: Social Construction and Social Critique*. Oxford University Press.
- Hvid, Rasmus Møller (2026). Politisk teori som kritisk praksis: om rationel rekonstruktion og Frankfurterskolen. *Politica* 58 (1-2): 99-117.
- Jackson, Frank (1998). *From Metaphysics to Ethics: A Defence of Conceptual Analysis*. Oxford University Press.
- Kauppinen, Antti (2007). The rise and fall of experimental philosophy. *Philosophical Explorations* 10 (2): 95-118.
- Knobe, Joshua (2003a). Intentional action and side-effects in ordinary language. *Analysis* 63: 190-193.
- Knobe, Joshua (2003b). Intentional action in folk psychology: An experimental investigation. *Philosophical Psychology* 16 (2): 309-323.
- Knobe, Joshua (2004a). Folk psychology and folk morality: Response to critics. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology* 24 (2): 270-279.
- Knobe, Joshua (2004b). Intention, intentional action and moral considerations. *Analysis* 64: 181-187.
- Knobe, Joshua og Shaun Nichols (2008). *Experimental Philosophy*. New York University Press.
- Knobe, Joshua og Shaun Nichols (2017). Experimental philosophy, i Edward N. Zalta (red.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Li, Jincai og Xiaozhen Zhu (2023). Twenty years of experimental philosophy research. *Metaphilosophy* 54 (1): 29-53.

- Lippert-Rasmussen, Kasper (2013). *Born free and Equal? A Philosophical Inquiry into the Nature of Discrimination*. Oxford University Press.
- List, Christian og Laura Valentini (2016). The methodology of political theory, i Herman Cappelen, Tamar Szabó Gendler og John Hawthorne (red.), *The Oxford Handbook of Philosophical Methodology*. Oxford University Press.
- Malle, Bertram F. og Joshua Knobe (1997). [The folk concept of intentionality](#). *Journal of Experimental Social Psychology* 33 (2): 101-121.
- Mallon, Ron (2016). Experimental philosophy, i Herman Cappelen, Tamar Szabó Gendler og John Hawthorne (red.), *The Oxford Handbook of Philosophical Methodology*. Oxford University Press.
- McTernan, Emily (2018). [Microaggressions, equality, and social practices](#). *Journal of Political Philosophy* 26 (3): 261-281.
- Mortensen, Kaija og Jennifer Nagel (2016). Armchair-friendly experimental philosophy, kapitel 5 i Justin Sytsma og Wesley Buckwalter (red.), *A companion to experimental philosophy*. Blackwell.
- Nadelhoffer, Thomas (2005). [Skill, luck, control, and intentional action](#). *Philosophical Psychology* 18 (3): 343-354.
- Nadelhoffer, Thomas (2006a). [Bad acts, blameworthy agents, and intentional actions: Some problems for jury impartiality](#). *Philosophical Explorations* 9 (2): 203-220.
- Nadelhoffer, Thomas (2006b). [Foresight, moral considerations, and intentional actions](#). *Journal of Cognition and Culture* 6 (1): 133-158.
- Nahmias, Eddy, Stephen Morris, Thomas Nadelhoffer og Jason Turner (2004). The phenomenology of free will. *Journal of Consciousness Studies* 11 (7/8): 162-179.
- Nahmias, Eddy, Stephen Morris, Thomas Nadelhoffer og Jason Turner (2005). [Surveying freedom: Folk intuitions about free will and moral responsibility](#). *Philosophical Psychology* 18 (5): 561-584.
- Nichols, Shaun (2004a). [Folk concepts and intuitions: From philosophy to cognitive science](#). *Trends in Cognitive Science* 8 (11): 514-518.
- Nichols, Shaun (2004b). [After objectivity: An empirical study of moral judgment](#). *Philosophical Psychology* 17: 5-28.
- Nichols, Shaun (2006). [Folk intuitions on free will](#). *Journal of Cognition and Culture* 6 (1-2): 57-86.
- Petersen, Esben N., Caroline Schaffalitzky de Muckadell og Rolf Hvidtfeldt (2016). What should we demand of a definition of “learning”?, i Ane Qvortrup, Merete Wiberg, Gerd Christensen og Mikala Hansbøl (red.), *On the Definition of Learning*. Syddansk Universitetsforlag.
- Pust, Joel (2019). [Intuition](#), i Edward N. Zalta (red.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

- Rose, David og David Danks (2013). [In defense of a broad conception of experimental philosophy](#). *Metaphilosophy* 44 (4): 512-532.
- Scanlon, Tim (2008). *Moral Dimensions: Permissibility, Meaning, and Blame*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Schaffer, Fred C. (1998). [Democracy in translation: Understanding politics in an unfamiliar culture](#). Cornell University Press.
- Schoenbaum, Naomi (2017). The case for symmetry in antidiscrimination law. *Wisconsin Law Review* 2017 (1): 69-146.
- Sommer, Simone (2023). [Discrimination of the people, by the people, against the people: Exploring ordinary usage and individual anti-discrimination duties](#). *Politica*.
- Sommer, Simone (2024). [Can minorities discriminate against majorities? An analysis of academic and ordinary usage](#). *Philosophical Psychology*.
- Stich, Stephen og Kevin P. Tobia (2016). Experimental philosophy and the philosophical tradition, i Justin Sytsma og Wesley Buckwalter (red.), *A Companion to Experimental Philosophy*. Wiley-Blackwell.
- Stich, Stephen og Jonathan M. Weinberg (2001). [Jackson's empirical assumptions](#). *Philosophy and Phenomenological Research* 62 (3): 637-643.
- Sytsma, Justin (2017). Two origin stories for experimental philosophy. *Teorema: Revista Internacional de Filosofía* 36 (3): 23-43.
- Sytsma, Justin og Jonathan Livengood (2015). *The Theory and Practice of Experimental Philosophy*. Broadview Press.
- Sytsma, Justin og Edoardo Machery (2013). Experimental philosophy, i Byron Kaldis (red.), *Encyclopedia of Philosophy and the Social Sciences*. Sage.
- Tyssedal, Jens Jørund (2026). Intuisjoner i politisk teori: problemer og alternativer. *Politica* 58 (1-2): 29-52.
- Vargas, Manuel (2005). [The revisionist's guide to responsibility](#). *Philosophical Studies* 125 (3): 399-429.
- Weinberg, Jonathan, Shaun Nichols og Stephen Stich (2001). [Normativity and epistemic intuitions](#). *Philosophical Topics* 29 (1-2): 429-460.

Om forfatteren

Simone Sommer, postdoc, Institut for Kultur og Læring, Aalborg Universitet, ph.d. fra Centre for the Experimental-Philosophical Study of Discrimination (CEPDISC), Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Hendes forskning fokuserer på markedsetik, privatsfæreetik samt diskrimination.
E-mail: simonesd@ikl.aau.dk